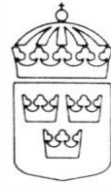

Motion till riksdagen

1986/87:Jo726

Olof Johansson m. fl. (c)

Miljöavgifter som ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken

Mot.
1986/87
Jo726—735

Målet för miljöpolitiken är att hushålla med naturresurser och skydda en frisk och levande natur. Miljöpolitiken skall medverka till en i verklig mening hög levnadsstandard. Att bevara livet i våra sjöar och skogar, att rädda våra hav undan miljöföroreningar, att värna levnadsbetingelserna för djur och växter och att skydda vår egen hälsa, har ett värde i sig.

Samtidigt blir det alltmer uppenbart att miljöförstörelsen också har ett ekonomiskt pris. Inte minst försurningsproblemen i Centraleuropa och här hemma har visat oss vilka stora ekonomiska konsekvenser en fortsatt miljöförstörelse får. Grunden för ekonomin är naturen. Lever inte naturen, kan inte heller ekonomin klara sig.

Vid den nordiska luftvårdskonferensen i Stockholm uppskattades korrosionskostnaderna orsakade av svaveldioxid till 2–10 dollar/capita och år. I Danmark har kostnaderna för skador på tekniskt material uppskattats till 0,5 miljarder danska kronor/år. Bara korrosionen på förzinkat och målat stål i OECD motsvarar 40 % av de totala kostnaderna för svavelreduktion i området.

För första gången på 10 år ökar nu åter svavel- och kväveoxidutsläpp. Det är dessa föreningar som står för huvuddelen av försurningen. 80 % av sjöarna i sydvästra Sverige och hälften av sjöarna i mellersta Sverige är drabbade av försurning. Även skogen i stora delar av landet uppvisar skador som härleds till försurningen. Om tillväxten i våra skogar minskar med några procent, leder det till miljardförluster. Såväl skogsägare som industriarbetare och aktieägare drabbas av ekonomiska förluster. Försurningen har därmed på ett handfast sätt lärt oss sambandet mellan ekologi och ekonomi.

Vid luftvårdskonferensen framfördes också skrämmande uppgifter om de ekonomiska effekterna av skogsskadorna som en följd av försurningen. I Tjeckoslovakien beräknar man att 42 % av skogsarealen är hotad av luftföroreningarnas påverkan. Det innebär en befarad produktionsförlust per år av 3,4 miljoner m³ virke eller 21 % av normal tillväxtökning. Emissionsskadorna värderades 1981 i Tjeckoslovakien till 6 400 miljoner tjeckoslovakiska kronor. Det motsvarar en produktionsförlust per år om 1,6 miljoner m³ virke.

Anpassa ekonomin till ekologin

Att anpassa ekonomin till ekologins förutsättningar är alltid långsiktig ekonomi. Det förutsätter ett nytänkande i miljöpolitiken. Hittills har den

ekonomiska tillväxten byggt på att vi förbrukar alltmer icke förnybara naturresurser. I stället för att *bruka mer*, måste ekonomisk utveckling i framtiden bygga på att *bruka bättre*. Detta måste också få genomslag i ekonomin som helhet.

Industrier i Sverige i dag räknar som kostnader naturligtvis råvaruåtgång, personalkostnader, lokalhyra etc. Vissa delar av avfallskostnaderna ingår också i företagens ekonomiska kalkyler. Det gäller t. ex. det avfall som på kvällarna töms ur papperskorgarna på kontoren. Det gäller numera också det avfall som går ut genom avloppet. I det förra fallet ser man kostnaden genom en räkning från ett städbolag. I det senare kommer det en räkning från va-verket. Vad man däremot inte får någon räkning på är kostnaden för t. ex. det avfall som man skickar ut genom skorstenen. En del åtgärder har vidtagits men den totala kostnaden har man sluppit ifrån.

Det behövs nya spelregler för ekonomin så att produktionen anpassas till principen att bruka bättre. Det skall inte vara lika lönsamt att förbruka ändliga resurser som att utnyttja förnybara eller flödande resurser. Det skall inte heller löna sig att genom miljöfarliga utsläpp hota grunden för den långsiktiga ekonomin och överlevnaden. Genom att utforma nya spelregler för ekonomin kan vi utnyttja marknadsekonomin för att anpassa produktionen till naturens förutsättningar, utan onödig detaljstyrning och planekonomi.

Miljöavgifter som miljöpolitisk princip

I den här motionen behandlas en viktig del av sådana förändrade ekonomiska spelregler, nämligen miljöavgifter. Miljöutsläpp kostar pengar för samhället. Det finns en rad "miljökostnader" som inte räknas in i priset på en vara och som därför alltid får bäras av någon annan än den som producerar eller konsumerar. Det kan vara allt från uppenbara avfallskostnader till mer svärgripbara kostnader, t. ex. förlust av naturvärden. En huvudprincip måste vara att *förorenaren skall bära alla kostnader*.

I dag finns få allmänt vedertagna modeller för att beräkna och återföra kostnaden för t. ex. luftutsläpp till den som har orsakat dem. Den modell som är mest utvecklad är den för svavelutsläpp. Vår slutsats är att det måste utarbetas modeller som gör det möjligt för staten att återföra kostnader till den miljöstörande verksamheten. Miljökostnadsutredningen 1978 var ett första steg på vägen mot utarbetandet av sådana modeller.

Miljöavgifterna kan utvecklas till en ny princip i miljöpolitiken. På ett antal områden behövs politiska beslut som talar om hur mycket användningen av en viss naturresurs, en vara eller en miljöfarlig tillverkningsmetod måste minska. Aktuella exempel är svaveldioxid- och kväveoxidutsläpp, produkter med kadmium, asbest och freonanvändning.

En utsläppsavgift skall göra det lönsamt för företagen att minska utsläppen så länge kostnaderna för utsläppsminskningen är lägre än avgiften. Om man inför en avgift kommer alltså utsläppen att reduceras där det är billigast. En given utsläppsminskning kan ske till lägsta kostnad. På det sättet styr miljöavgifter mot bästa ekonomin och är bästa garantin för utveckling av miljövänlig teknik.

Principen måste alltså vara att genom lagstiftning sätta ett tak för utsläpp som är miljöstörande och sedan lägga avgifter på alla utsläpp under det taket. Det kan alltså aldrig bli fråga om att "köpa sig fri" att förstöra miljön, utan i stället fråga om att ingen miljöförstöring, som orsakar samhället kostnader, skall vara gratis för den som förorsakar den. Miljöförstöraren skall inte kunna undandra sig kostnader som han orsakar samhället.

Mot. 1986/87
Jo726

Utsläppen av svaveldioxid som exempel

Utsläppen av svavel ger en rad direkta och indirekta kostnader. Dessa kan sammanfattas enligt följande: Det kan vara regionala effekter då luftföroreningar sprids över mycket stora områden. Som exempel kan nämnas skogen (produktivitet, rekreationsvärde, fastighetsvärde m. m.), åkermarken (produktivitet), sjöar och vattendrag (insjöfiske, rekreationsvärde), hälsa (dricksvatten), samt korrosion på marknivå och under jord.

Dessutom förekommer lokala effekter samt föroreningskällan på växtlighet (skog, grödor m. m.), korrosion på metallkonstruktioner och kulturminnen, samt hälsoeffekter (luftföroreningar).

Det finns naturligtvis olika metoder att beräkna dessa faktorer ekonomiskt. I dag är inte heller alla poster möjliga att kostnadsberäkna exakt.

En möjlighet är att beräkna de *samhällsekonomiska marginalintäkterna* (dvs. den uteblivna kostnaden) som blir resultatet av minskade svavelutsläpp. Att beräkningen görs på marginalen innebär att den inte visar totalkostnader av rening eller effekter. Den visar i stället kostnad/intäkt per ton svavel minskat utsläpp, vid en viss antagen utsläppsmängd för samhället som helhet.

Ett exempel på sådan beräkning, och som utgår från de poster som är möjliga att kostnadsberäkna (se tabell 1), visar att den samhällsekonomiska marginalintäkten för minskade svavelutsläpp är omkring 10 000 kr. per ton utsläppt svavel i 1982 års penningvärde. Detta motsvarar i dag en kostnad på drygt 13 000 kr. Samhällsekonomiskt är det alltså motiverat att lägga en avgift på samma belopp på svavelutsläppen. Den verkliga kostnaden för utsläppen av ett ton svavel är förmodligen högre då de flesta effekter är svårkvantifierbara ekonomiskt. Den verkliga kostnaden är förmodligen betydligt större.

Tabell 1. Värderade intäkter (kr./ton svavel)

(Källa: Andersson/Åshuvud. Ekonomisk debatt 1984:2.)

Skog	370
Grödor	40
Sjöar och vattendrag	
Fiskens värde	30
Rekreativvärde	14
Optionsvärde	36
Hälsa	7 550
Korrosion	2 370
	10 410

De lokala hälsoeffekterna är enligt ovan en stor del av kostnaden. Den utgörs av en rad svårrelaterade luftvägssjukdomar, cancer och förändring av

arvsanlagen. Siffran har skattats genom Lave/Seskins empiriskt bestämda antaganden om ett linjärt samband mellan luftens sulfathalt och ökad dödlighet. Det är förstås ett approximativt värde.

Av tekniska skäl bör avgiften i ett första steg tas ut för utsläpp enbart från industrier och energianläggningar. Den snabba utvecklingen av analysinstrument för rökgasutsläpp skapar helt nya möjligheter för kontroll av luftutsläpp. Det kommer att vara tekniskt möjligt att genom dessa kontrollsystem beräkna utsläppsmängderna och därmed kontrollera att de avgifter som skall betalas verkligen erläggs.

Ett fullt utbyggt system med miljöavgifter på utsläppen av svaveldioxid kan ej införas under ett år. Ett uttag på 10 000 kr. per ton svavel är lätt att motivera. Kostnaden är i vilket fall inte för hög. Den optimala avgiften går dock inte att ta ut med en gång, med hänsyn till industrin. Den bör i stället införas stegvis. På det sättet blir det möjligt för industrier och energianläggningar att i tid anpassa sig till de ökade kostnaderna och genomföra miljöreningsåtgärder. För 1987/88 bör avgifterna läggas på en sådan nivå att statsbudgeten förstärks med 500 miljoner. Det motsvarar ungefär en tredjedel av den samhällsekonomiskt optimala avgiften. En utgångspunkt är att de avgifter som här föreslås skall ingå som en del av skatteomläggning med lägre skatt på arbete och mer skatt på energi och miljöutsläpp. Detta berörs i centerns motion om inkomstskatten.

Hemställen

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om avgifter på svavelutsläpp enligt vad som anförts i motionen.
2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utredning för framtagande av modeller för att beräkna och återföra kostnader även för andra miljöfarliga utsläpp.
3. att riksdagen uttalar vad som i motionen anförts om behovet av miljöavgifter som ett viktigt instrument i miljöpolitiken.

Stockholm den 23 januari 1987

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Nils G. Åsling (c)

Kjell A. Mattsson (c)

Gunilla André (c)

P.-O. Eriksson (c)

Gunnar Björk (c)

i Gävle

Gunnel Jonäng (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Börje Hörnlund (c)

Britta Hammarbacken (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)